Eduskunnan työelämä- ja tasa-arvovaliokunta
TyV@eduskunta.fi

VNS 5/2022 vp Valtioneuvoston tasa-arvopoliittinen selonteko

Lausunto valtioneuvoston tasa-arvopoliittisesta selonteosta

Eduskunnan työelämä- ja tasa-arvovaliokunta on pyytänyt lausuntoa valtioneuvoston tasa-arvopoliittisesta selonteosta. Suomen Yrittäjät kiittää mahdollisuudesta lausua asiassa ja toteaa lausuntonaan seuraavaa. Lausunnossa otetaan kantaa pääosin ainoastaan selonteon työelämää ja työmarkkinoita koskeviin huomioihin sekä esityksiin.

Yleistä

Suomen Yrittäjät pitää selonteon laatimista ja tätä kautta keskustelun ylläpitämistä sekä tietoisuuden lisäämistä kannatettavana ja tarkoituksenmukaisena. Selonteossa on nostettu esiin Suomen kansalliset sekä kansainväliset tasa-arvopoliittiset tavoitteet. Nämä seitsemän mainittua strategista tavoitetta ovat Suomen Yrittäjien näkemyksen perusteltuja sekä yhteiskunnallisen kokonaisedun näkökulmasta tavoiteltavia.

Työelämän tasa-arvon osalta haluamme yleisesti korostaa, että vaikka tasa-arvon edistäminen on työnantajan lakisääteinen velvollisuus, on työpaikan tasa-arvoisuudella positiivinen vaikutus työntekijöiden sekä työnantajan väliseen luottamukseen ja yleisemmin työhyvinvointiin. Työntekijöiden työtyytyväisyys näkyy myös asiakastyytyväisyydessä ja parantaa työpaikan imagoa ja työnantajakuvaa. Näin ollen on selvää, että tasa-arvon edistämisestä työelämässä hyötyvät kaikki osapuolet.

Selonteossa esiin nostetuista huomioista sekä tavoitteista keskusteltaessa on huomattava, että vaikka tasa-arvon toteutumiseen liittyy Suomessa edelleen kehityskohteita, on tasa-arvon toteutuminen maassamme kansainvälisesti vertaillen erittäin hyvällä tasolla. Maailman talousfoorumin vertailussa Suomi on maailman toiseksi tasa-arvoisin maa, Suomessa sukupuolten osallistuminen työelämään on EU:n toiseksi tasa-arvoisinta, suomalaisten naisten tasa-arvo työelämässä on maailman neljänneksi parasta ja Suomessa valta on jakautunut kolmanneksi tasa-arvoisimmin EU:n jäsenmaiden välisessä vertailussa. Lähtökohdat tasa-arvon kehittämiselle myös tulevaisuudessa ovat Suomessa erinomaiset ja tämä olisi nähdäksemme ollut syytä todeta myös nyt laaditussa selonteossa huomattavasti selkeämmin.

Vaikka selonteossa on nostettu esiin monia tärkeitä huomioita sekä tavoitteita, toteamme, että selonteon yleinen lähestymistapa erityisesti työelämää koskevien kysymysten osalta on monin kohdin lähtökohtaisesti negatiivinen sekä asenteellinen. Selonteossa todetaan mm. seuraavasti: *”Raskauteen ja vanhemmuuteen, kuten perhevapaiden käyttämiseen, liittyvä syrjintä on edelleen merkittävä tasa-arvo-ongelma Suomessa.”* Toteamukselle ei ole kuitenkaan esitetty mitään tilastoihin tai tutkimukseen perustuvaa lähdettä, vaan viitteenä käytetään tasa-arvovaltuutetun vuosikertomusta. Tältä osin korostamme, että raskauteen sekä vanhemmuuteen perustuva syrjintä on lainsäädännössämme selkeästi kielletty. Kuluneella vaalikaudella muun muassa raskaussyrjintään liittyviä sääntelytarpeita selvittänyt työ- ja elinkeinoministeriön alainen työryhmä ei myöskään päätynyt esittämään asian osalta sääntelymuutoksia, vaan työryhmän mietinnössä todettiin, että nykyinen lainsäädäntö muodostaa työnantajille ja työntekijöille toimintakehyksen, jossa sekä työelämän tarpeita että työn ja perhe-elämän yhteensovittamista voidaan toteuttaa ennakoivasti ja oikeudenmukaisesti. Yleisesti ottaen on myös syytä huomata, että voimassa oleva työlainsäädäntömme täyttää tasa-arvon edistämisen sekä syrjinnän kieltojen osalta kaikki EU-kriteerit ja on edistyksellinen myös kansainvälisestä näkökulmasta.

Segregaation purkaminen avain työmarkkinoiden tasa-arvon lisäämiseen

Työmarkkinoiden tasa-arvosta ja sen kehittämisestä keskusteltaessa huomattava, että keskeisin tekijä esimerkiksi naisten ja miesten ansioeroille on edelleen, kuten selonteossakin nostetaan esiin, suomalaisten työmarkkinoiden segregaatio ja sukupuolten yhteiskunnallisen työnjaon epäsymmetria. Tämä näkyy myös siinä, että Suomessa miesten ja naisten koulutusalavalinnat ovat edelleen selvästi eriytyneet. Lisäksi edelleen naiset kantavat miehiä suuremman vastuun lasten ja kodin hoivatöistä, kun taas miehet erikoistuvat enemmän työuraansa. Samalla naisten pidemmät poissaolot työelämästä perheen lasten ollessa pieniä alentavat naisten työllisyysastetta. Kuten selonteossa on todettu, vuonna 2020 alle 3-vuotiaiden lasten vanhemmista miesten työllisyysaste oli 90 ja naisten 54 prosenttia. Epätasaisesti jakautuva poissaolot työelämästä voivat näkyä osaltaan myös naisten heikompana palkka- ja urakehityksenä erityisesti työuran alkuvaiheessa.

Korostamme, että tältä osin työmarkkinoiden kehitykseen ja tasa-arvon lisäämiseen voidaan vaikuttaa ja lähtökohtaisesti eroa voidaan saada pienemmäksi vain koulutusvalintoihin ja asenteisiin vaikuttamalla. Sen sijaan, että pohditaan ratkaisuna esimerkiksi tiettyjen (naisvaltaisten ja pääasiassa julkisen sektorin) alojen palkkojen korottamista tai työpaikkakohtaista palkka-avoimuutta siten, että kenellä tahansa työntekijällä olisi koska tahansa oikeus saada toisen työntekijän palkkatiedot ilman tämän suostumusta, tulee pohtia, miten voimme vaikuttaa siihen, että tällä hetkellä

voimakasta segregaatiota voidaan purkaa ja vallitsevia asenteita muuttaa siten, että erot niin kutsuttujen naisten ja miesten töiden välillä vähenevät. Segregaation purkaminen vaikuttaisi osaltaan myös naisten ja miesten vuosittaisten työtuntien väliseen jakaumaan. Tällä hetkellä segregaation ja perhevapaiden epätasaisen jakautumisen lisäksi suurin syy miesten ja naisten vuosittaisten kokonaisansioiden eroon on se, että miesten vuosittaisten työtuntien määrä on keskimäärin suurempi kuin naisten. Tältä osin Suomen Yrittäjät pitää selonteon kuudennessa jaksossa esitettyjä tavoitteita hoivavastuun, koulutuksen sekä työmarkkinoiden tasa-arvoisesta jakautumisesta erittäin tärkeinä ja kannatettavina.

Lopuksi

Lopuksi haluamme huomauttaa, että nyt laaditussa selonteossa ei ole juurikaan käsitelty yrittäjyyttä eikä yrittämisen edellytysten parantamista tasa-arvon ja sen kehittämisen näkökulmasta. Esimerkiksi perhevapaiden käsittelykulma on vahvasti työntekijälähtöinen, vaikka erityisesti yrittäjänaisten mahdollisuudet pitää perhevapaata ovat usein erittäin haasteellisia. Tällaiset eri työn teon muotojen vaikutukset sekä merkitys myös tasa-arvon toteutumisen kannalta olisi tärkeä tunnistaa. Lisäksi, vaikka selonteossa on kyllä mainittu se, että Suomessa kaikista yrittäjistä kaksi kolmesta on miehiä – työnantajayrittäjien keskuudessa jakosuhteen ollessa vielä selkeämpi miesten eduksi - sekä se, että yrittäjinä toimivat naiset kokevat toimeentulonsa epävarmaksi miehiä useammin, selonteko hyvin pitkälti sivuuttaa yrittämisen ja erityisesti naisyrittäjyyden sekä näihin liittyvät tasa-arvokysymykset.

Yleisesti katsomme, että erityisesti työmarkkinoiden tasa-arvon edistämisen kannalta on tärkeää jatkossa panostaa ennen kaikkea ennalta ehkäisevään toimintaan sekä valvontaan. Syrjintää ennalta ehkäisevät keinot, tietoisuuden lisääminen sekä erityisesti yksilöiden oikeustietoisuuden parantaminen kuin myös viranomaisten ja valvontaan kohdistettujen resurssien riittävyyden varmistaminen ovat keskeisiä keinoja arjen tasa-arvon edistämisessä. Katsomme, että myös selonteossa asetettavia tavoitteita kohti pyrkiessä, on syytä lainsäädäntömuutosten sijasta panostaa entistä voimakkaammin ennalta-ehkäisevään ja tietoa lisäävään toimintaan sekä valvonnan tehokkuuteen.

Kunnioittavasti

Suomen Yrittäjät

Atte Rytkönen-Sandberg
Asiantuntija